

בברייתא, שקטן נחשב כגדול לגבי איסור ולגבי בל יחל, שחייב, ולוקה אם עובר עליהם, וכדרב הונא.

דוחה הגמרא: **אימא, לאיסור בל יחל**. אמנם יש ראייה מהברייתא שיש עליו איסור, אבל אין ראייה לדברי רב הונא שלוקה על האיסור.

ומקשה הגמרא: איך יתכן לומר שכוונת הברייתא היא רק לגבי איסור בל יחל, ולא לגבי מלקות, והרי **מה נפשך?** — **אי מופלא סמוך לאיש נדריו חלים מדאורייתא**, ולכן יש איסור, **מילקא נמי לילקי**.

ואי מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא, ורק תקנה דרבנן יש בדבר, **איסור נמי ליכא**. שהרי רבנן לא עשו תקנה לחייב קטן, כי קטן אינו מחוייב לקבל תקנת חכמים, אלא אסרו את החפץ שהקטן נדר או הקדיש, לאנשים אחרים, או לקטן עצמו אחרי שיגדל.

מתרצת הגמרא: **לאותן המוזהרים עליו**. אכן לקטן עצמו אין עבירת איסור אם לא יקיים את הנדר. אבל לגדולים שאחראים עליו יש איסור, שחייבים להפרישו מהאיסור.

ותמהה הגמרא על התירוץ: אם כן, **שמע**

ואכל את מה שהוא הקדיש, לוקה⁽⁹⁸⁾. **שנאמר "איש כי יפליא לנדרו"**, ומשמע שגם מופלא הסמוך לאיש [שנה לפני שגדול היודע להפלות], חל נדרו, ואף לוקה אם עבר על נדרו, וזאת, על אף שקטן אינו בר עונשים באיסורים אחרים, כי בפסוק הסמוך לו נאמר **"ולא יחל דברו"**, ודרשין, **כל שישנו בהפלאה — ישנו בכל יחל**. **וכל שאינו בהפלאה — אינו בכל יחל**.

מתיב רב הונא בר יהודה לאמוראים שחולקים על רב הונא, ולפועי לרב הונא, ממה ששינו בברייתא:

ב-10 דתניא, **לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן [בן י"ב שנה ויום אחד שיודע להפלות, אבל הוא עדיין קטן] כגדול, לגבי זדון שבועה**, שאם נשבע ועבר על שבועתו, חייב, ולגבי איסור, שאם אסר על עצמו דבר בנדר, ועבר על נדרו, חייב, ולגבי בל יחל דברו, שחייב לקיים מה שנדר ואם אינו מקיים הוא עובר, **יכול יהא חייב גם על הקדשו**, שאם הקדיש דבר ומעל בו, יהא חייב קרבן מעילה? **תלמוד לומר "זה הדבר"**. דווקא לדבר הזה שאמור בפרשת נדרים ושבועות התרבה מופלא הסמוך לאיש, ולא לגבי חיוב קרבן מעילה על הקדש שהקדיש קטן.

ומוכיח רב הונא בר יהודה: **קתני מיהת**

שלוקים על הנדר אפילו שזה רק ספק אם הוא כבר "סמוך לאיש", שהרי בשעת הנדר אין לנו ידיעה מתי יביא שערות, כי סומכים על חזקה דרבה שיביא שערות בזמן. ומכח החזקה לא נחשב אפילו התראת ספק.

והקשה בשב שמעתתא [שמעתתא ה יג] הרי חזקה דרבה היא רק ספק, ומועילה רק לחומרא?

98. שיטת רש"י ותוספות [וכן נראה ברוב הראשונים] שמופלא [היודע לשם מי נודר] הסמוך לאיש [בשנה לפני גדול] נדרו נדר רק בתנאי שבאמת יביא שתי שערות תוך שנה, אבל אם יביא שתי שערות אחרי שנתיים יתברר למפרע שהוא לא היה גדול בשעת הנדר, כי בשעת הנדר הוא לא היה "סמוך לאיש". והסיבה

ומתרצת הגמרא: רב כהנא הסובר לא לוקין, סובר שנדרי קטן חלים רק מדרבנן, וקרא שהביאה הברייתא [שהשווה קטן לגדול] הוא אסמכתא בעלמא.

גופא, הקדיש ואכלו אחרים, רב כהנא אמר: אין לוקין, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: לוקין.

במאי קמפולג? מר סבר מופלא סמוך לאיש — דאורייתא, ומר סבר מופלא סמוך לאיש — מדרבנן.

מתניב רב ירמיה ממה ששינונו בברייתא: יתומה שהשיאוה אמה ואחיה [מדרבנן], שנדרה נדר, בעלה מפר לה [כדין כל בעל שיכול להפר את נדרי אשתו].

ומוכיח רב ירמיה: אי אמרת בשלמא נדרים של מופלא סמוך לאיש חלים רק מדרבנן, אתו נשואין דרבנן [שהבעל נחשב מדרבנן כבעל], ומבטלי נדרא דרבנן. כי הם אמרו שחל הנדר, והם אמרו שיהיה נדרה מותר, אם יפר לה בעל שכזה.

מינה: קטן אוכל נבלות — בית דין מצווין עליו להפרישו⁹⁹ [והוא הדין שאר איסורים]! והרי יש בכך מחלוקת בגמרא [יבמות קיד א]?!¹⁰⁰

מתרצת הגמרא: באמת יש גם איסור וגם מלקות. ולא מדובר בברייתא שהקטן עובר על הנדר, אלא הכא במאי עסקינן, כגון שהקדיש הוא, הקטן, ואכלו אחרים את מה שהקטן הקדיש. והאחרים האוכלים לוקין.

אך דוחה הגמרא: הניחא למאן דאמר הקדיש הוא, הקטן, ואכלו אחרים, לוקין.

אלא, למאן דאמר אין לוקין, שאין כח בנדרי הקטן אפילו אם הוא מופלא הסמוך לאיש לחייב מלקות את הגדול העובר על איסור נדרו, מאי איכא למימר, איך נסביר את הברייתא?

דאיתמר, הקדיש הוא, ואכלו אחרים, רב כהנא אמר: אין לוקין, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: לוקין.

99. והקשו הראשונים והרי יש מצוה לחנך את הקטן במצוות, ואם כן איך מותר להאכיל אותו נבילות? ותירצו שחינוך זה רק להרגילו במצוות עשה, ולא להפרישו מלא תעשה. ובמאירי [נזיר כח ב] כתב שמצוות חינוך לא שייכת במצוות שאדם מחייב את עצמו כגון נדר ונזירות.

100. פירשנו על פי רש"י שנחלקו בזה ביבמות. אמנם הרשב"א הקשה על רש"י, שהרי באיסור דרבנן כולם מודים שלא מצווים להפריש את הקטן, וכאן זה הרי איסור דרבנן?

ומתריך, שיש כלל בהלכות חזקה, ש"שמא מת לא אמרינן, שמא ימות אמרינן". והיינו, אם ידוע לנו על אדם שהוא קטן או שהוא חי, אנחנו מניחים שבעתיד הוא יגדל, ובעתיד הוא ימות, אבל אנחנו לא מניחים שהוא כבר מת, או שהוא כבר גדל.

ולכן, כאשר אנחנו דנים אם הקטן כבר גדל, אנו לא אומרים שיש חזקה דרבא, כי החזקה שאנחנו מחזיקים אותו שהוא במצבו הנוכחי [קטן] עדיפה על החזקה דרבא. אבל כאשר אנחנו מסתפקים אם בעתיד הוא יגדל [במקביל לחשש שמא ימות], אין חזקה שהוא לעולם לא יגדל, ולכן סומכים על חזקה דרבא.

אלא אי אמרת שנדרי מופלא הסמוך לאיש הם דאורייתא, וכי אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא? שהרי מהתורה הבעל הזה אינו בעלה, ואין לו שום כח להפר, והנדר הוא נדר גמור, ואיך מתירים לה חכמים לעבור על הנדר?

מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה אמר שמואל: בעלה מפר לה ממה נפשך: אי חל הנדר של הקטנה הזאת מדרבנן — דרבנן הוא, ומועילה הפרה של מי שנחשב לבעלה מדרבנן. ואי נדר של קטנה הזאת הוא נדר דאורייתא, ולא מועילה לו הפרה של בעל מדרבנן, גם כן אין לחוש להכשלתה ויכול להפר לה בעלה הזה, שהרי הקטנה הזאת, קטן אוכל נבלות הוא, ואין בית דין מצווין עליו להפרישו מלאכול נבלות או מלעבור על כל איסור אחר, ולכן לא חששו שיפר לה את נדרה בעלה, על אף שאין הפרתו חלה מן התורה.

אך מקשה הגמרא: אם חל הנדר מדאורייתא, הרי אמנם כשהיא קטנה אין בית דין מצווים להפרישה, אבל, והא כי גדלה, אכלה [היא תמשיך לאכול ולעבור אז על הנדר] בהפרה קמייתא, מחמת הפרת הבעל מקודם, בהיותה קטנה, ויש לנו לדאוג שלא תכשל אז בעוון נדרים!

מתרצת הגמרא: אמר רבה בר ליואי: בעלה

מפר לה כל שעה ושעה, והוא שבעל בכל יום. ולכן, כל יום הנדר היא מותרת ממה נפשך: אם היא גדולה, כבר קנה אותה בעלה באותו היום בקידושי ביאה, ונעשה בעלה מדאורייתא, ויש לו כח להפר את נדרה. ואם היום היא עדיין קטנה, לא אכפת לנו בהכשלתה, שהרי קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווים להפרישו מלעבור על איסור.

ודוחה הגמרא: והא אין בעל מפר [נדרי אשתו] בקודמין [את הנדרים שנדרה לפני שנשא אותה]! ואם כן, איך יכול להפר את נדריה שנדרה כשהיא היתה קטנה, שהיתה נשואה אליו אז רק מדרבנן, לפני שנשא אותה בגדלותה, מדאורייתא?

מתרצת הגמרא תירוץ חדש למה בעל מדרבנן יכול להפר נדר מדאורייתא: כדרב פינחס משמיה דרבא. דאמר רב פנחס משמיה דרבא: כל אשת איש הנודרת, על דעת בעלה היא נודרת.⁽¹⁰¹⁾ ולכן, הקטנה הזאת שנדרה, היה נדרה רק על דעת שבעלה יסכים לנדר, ואם בעלה לא יסכים לנדר לא חל הנדר כלל. וכיון שזה נחשב שיש פה תנאי שהיא נודרת על דעת ש"בעלה" זה יסכים לנדר, לא איכפת לנו, אם מדאורייתא הוא אינו בעלה אלא רק מדרבנן.

אמר אביי: תא שמע רביה נגד רב כהנא ממה ששנינו: קטן שלא הביא ב' שערות,

איסור דאורייתא.

101. הקשו הראשונים, אם כן, למה התורה צריכה לחדש שיש לבעל כח להפר את נדרי אשתו, והרי גם בלאו הכי, האשה תמיד נודרת רק בתנאי שבעלה יסכים?

ותירץ האחיעזר, שבאיסור כזה שגם אם יתרגל בקטנותו לא יבא לעבור על איסור דאורייתא כשיגדל [כגון מוקצה], כולם מודים שבית דין לא מצווים להפריש את הקטן. אבל בנדר, אם יתרגל עבור על נדריו בקטנותו, הוא ימשיך לעבור על נדריו בגדלותו, ויעבור על

והפריש תרומות ומעשרות —

רבי יהודה אומר: אין תרומתו של הקטן תרומה.

רבי יוסי אומר: עד שלא בא לעונת נדרים [בן י"ב שנה ויום אחד, שבדקו אותו ואינו יודע להפליא נדר], אין תרומתו תרומה. אבל, משבא לעונת נדרים, תרומתו תרומה.

ומביאה אביי ראייה מדברי רבי יוסי: (102)

סברוה, סברו בני הישיבה שרצו להביא מכאן ראייה נגד רב כהנא, קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה [אחרי החורבן], דאורייתא. (103)

ואם כן, אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש נדרו והקדשו הם דאורייתא, אתי גברא שתרומתו מועילה מדאורייתא, ומתקן טבלא דאורייתא, כי הקדש ותרומה ונדר דבר אחד הם, שכולם חלים על ידי דבורו.

אלא אי אמרת נדרו והקדשו מועילים רק מדרבנן, תיקשי כיצד הוא מפריש תרומה מן הטבל: וכי אתי גברא שחלות מעשיו היא

רק דרבנן, ומתקן טבלא דאורייתא?

ודוחה הגמרא: לא. אלא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן. ולכן מי שתרומתו מועילה מדרבנן, יכול לתקן טבל מדרבנן.

ותמזהה הגמרא: וכי סבר רבי יוסי שתרומה בזמן הזה חיובה הוא רק דרבנן?

והתניא ב"סדר עולם": נאמר "אשר ירשו אבותיך, יירשתה". ודרשינן שיש שתי ירושות: ירושה ראשונה ושניה, יש להן, אבל ירושה שלישית, אין להן. והיינו, שקדושת ארץ ישראל שקידשוה כאשר כבשו בני ישראל את הארץ בירושה ראשונה [כשעלו ממצרים], בטלה בזמן גלות בבל. אבל מה שכבשו כשעלו מבבל, והתקדשה הארץ בפעם השניה, קדושה זאת לא התבטלה בחורבן בית שני, אלא גם כשיבוא המשיח לא תהיה קדושה שלישית, כי הקדושה נמשכת כל הזמן מכח מה שקידשו עולי בבל. ומוכת, שגם בזמן הזה קדושת הארץ היא מדאורייתא.

ואמר רבי יוחנן: מאן תנא סדר עולם — רבי יוסי! ואם כן קשה, איך אפשר לומר שרבי

להפר, לא היתה האשה נודרת על דעת בעלה.

102. בתוספות ביארו שאפשר להביא ראייה רק מרבי יוסי, אבל אי אפשר להביא ראייה הפוכה מרבי יהודה הסובר שקטן אינו יכול להפריש תרומות ומעשרות, כי גם אם יש לקטן חיוב לקיים נדריו, עדיין אין זה ראייה שיש לו כח להתיר את הטבל.

103. להלכה נחלקו הרמב"ם והראב"ד [תרומות א כו] אם חיוב תרומות ומעשרות בזמן הזה מדאורייתא או מדרבנן.

ותירצו, שחידוש התורה הוא רק לגבי הדין שאם קיים לה בעלה את הנדר, או עבר יום שמעו, אינו יכול להפר עוד. ועוד תירצו, שחידוש התורה הוא אפילו במקום שנדרה ואמרה בפירוש שנודרת אפילו אם בעלה לא יסכים לנדרה, בכל זאת בעלה יכול להפר. ועוד תירצו, שכל הסיבה שאשה נודרת על דעת בעלה, זה רק מאחר והתורה נתנה לו כח להפר, וגם אשה זו הנשואה מדרבנן חושבת שבעלה יכול להפר, ונודרת רק על דעת שבעלה יסכים. אבל לולי שהתורה היתה נותנת כח לבעל

יוסי סובר שחיוב תרומות ומעשרות בזמן הזה הוא רק מדרבנן?

יוסי תרומה בזמן הזה — דאורייתא וחלה דרבנן?

מתרצת הגמרא: רבי יוסי תני לה לסדר עולם בשם תנא אחר, והוא עצמו לא סבר לה שכך ההלכה.

וכדאהדר רב הונא בריה דרב יהושע. דאמר רב הונא בריה דרב יהושע, אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי: אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן, חלה דאורייתא, שהרי שבע שנים שכבשו בני ישראל את הארץ ושבע שנים שחלקו לכל אחד את נחלתו, נתחייבו בחלה [שחלה נתחייבו מיד כשבאו לארץ] ולא נתחייבו במעשר [כי מעשר נתחייבו רק אחרי שבאו אל המנוחה והנחלה, אבל לפני שכל אחד קיבל נחלה אף על פי שכבר באו לארץ לא נתחייבו עדיין בתרומות ומעשרות]. ואם כן, חלה יותר חמורה, ולכן גם בזמן הזה חייבים בחלה מדאורייתא, אף על פי שתרומות ומעשרות זה רק מדרבנן.

הכי נמי מסתברא שרבי יוסי לא סובר שהלכה כתנא הסובר שבזמן הזה תרומות ומעשרות זה מדאורייתא,

דתניא: עיסה של חולין שנדמעה [נתערבה] או שנתיחמצה בשאור של תרומה,

חייבת בחלה, ואינה נפסלת בטבול יום — דברי רבי מאיר ורבי יהודה. רבי יוסי ורבי שמעון פוטרין מן החלה.

ואמינא להו אנא [והשיב רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן שישבו בבית רב]: להיפך! אפילו למאן דאמר שחיוב תרומה בזמן הזה דאורייתא הוא, מודה שחיוב חלה הוא רק מדרבנן,

סבריה: מאן דאמר תרומה בזמן הזה דאורייתא, הוא הדין חלה בזמן הזה היא דאורייתא, ואילו מאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן, הוא הדין חלה בזמן הזה היא דרבנן.

דתניא: נאמר בפסוק בפרשת חלה "בבואכם אל הארץ", והתורה תלתה את זמן החיוב כשיבואו. אי החיוב תלוי "בבואכם", יכול משנכנסו לה שנים ושלושה מרגלים נחשב כבר שבאו בני ישראל וחל החיוב של חלה?

אי אמרת בשלמא, קסבר רבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן, שפיר אתי "דמוע" תערובת דרבנן, ומפקע חיוב חלה דרבנן.

תלמוד לומר "בבואכם". בביאת כולכם אמרתי, ולא בביאת מקצתכם. (104)

אלא אי אמרת חלה דאורייתא, אתי דמוע דרבנן ומפקע חיוב חלה דאורייתא? ולכן מסתבר שרבי יוסי סובר שתרומות ומעשרות וחלה בזמן הזה חיובם רק מדרבנן!

דוחה הגמרא את הראיה: ודלמא קסבר רבי

מדאורייתא, אבל אם הפריש חלה חל החלה, וצריך לנהוג בו כדיני חלה מדאורייתא.

104. עיין בצפנת פענח [תרומות א כו] שבזמן הזה שאין ביאת כולכם ואינו חייב להפריש חלה